

КОПІЯ

**ВИЩИЙ СПЕЦІАЛІЗОВАНИЙ СУД УКРАЇНИ
З РОЗГЛЯДУ ЦИВІЛЬНИХ І КРИМІНАЛЬНИХ СПРАВ
(ВССУ)**

вул. П. Орлика, 4а, м. Київ, 01043, тел. 591-10-00
<http://sc.gov.ua>; e-mail: inbox@sc.gov.ua; код ЄДРПОУ 37317811

**Управління-служба у справах
дітей Амур-Нижньодніпровської
районної у м. Дніпропетровську
ради**

просп. Мануйлівський, 31, к. 21,
м. Дніпро, 49023

У ВССУ розглянуто звернення начальника відділу опіки (піклування) та усиновлення управління – служби у справах дітей Амур-Нижньодніпровської районної у м. Дніпропетровську ради Батушана О. Ф. щодо надання роз'яснень з питань застосування окремих положень сімейного та цивільного процесуального законодавства, у зв'язку з чим повідомляємо таке.

1. Щодо необхідності затвердження висновку комісії з питань захисту прав дитини щодо розв'язання спору між батьками виконавчим органом районної у місті ради як органом опіки та піклування для подання його до суду.

Комісія з питань захисту прав дитини (комісія) відповідно до Типового положення про комісію з питань захисту прав дитини, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 року № 866 (Типове положення), є консультативно-дорадчим органом, що утворюється головою районної, районної у м. Києві та Севастополі держадміністрації, виконавчого органу міської, районної у місті ради. Пунктом 3 Типового положення передбачено, що основним завданням комісії є сприяння забезпеченню реалізації прав дитини на життя, охорону здоров'я, освіту, соціальний захист, сімейне виховання та всебічний розвиток. Комісія відповідно до покладених на неї завдань розглядає питання, у тому числі спірні, які потребують колегіального вирішення, зокрема, позбавлення та поновлення батьківських прав, вирішення спорів між батьками щодо визначення місця проживання дитини, участь одного з

батьків у вихованні дитини. При цьому передбачено, що комісія у межах своєї компетенції приймає рішення, організовує їх виконання. Таким чином, Типовим положенням не передбачено повноваження комісії щодо складення та подання до суду висновку щодо розв'язання спору між батьками із зазначених питань.

Натомість відповідно до ч. 5 ст. 19 Сімейного кодексу України (СК) письмовий висновок до суду щодо розв'язання спору подає орган опіки та піклування. При цьому згідно зі ст. 56 Цивільного кодексу України органами опіки та піклування є районні, районні в містах Києві та Севастополі державні адміністрації, виконавчі органи міських, районних у містах, сільських, селищних рад. Аналогічне визначення органів опіки та піклування міститься в ч. 1 ст. 11 Закону України «Про забезпечення організаційно-правових умов соціального захисту дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування» (Закон), п. 3 Порядку провадження органами опіки та піклування діяльності, пов'язаної із захистом прав дитини, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 вересня 2008 року № 866 (Порядок). Зазначені норми узгоджуються зі ст. 34 Закону України «Про місцеве самоврядування», відповідно до якої до відання виконавчих органів сільських, селищних, міських рад належить, крім іншого, вирішення у встановленому законодавством порядку питань опіки і піклування.

При цьому згідно з п. 3 Порядку безпосереднє ведення справ та координація діяльності стосовно захисту прав дітей, зокрема дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування, покладаються на служби у справах дітей районних, районних у містах Києві та Севастополі держадміністрацій, виконавчих органів міських, районних у містах рад. У разі виникнення спору між батьками, зокрема, щодо участі у вихованні дитини, визначення місця проживання дитини Порядок передбачає складання службою у справах дітей висновку щодо розв'язання спору та подання його органу опіки та піклування для прийняття відповідного рішення (пункти 72–74 Порядку). Зі змісту зазначених пунктів вбачається, що, якщо спір між батьками розглядається судом, районна, районна у містах Києві та Севастополі держадміністрація, виконавчий орган міської, районної у місті ради подає до суду письмовий висновок, складений на підставі відомостей та документів, одержаних службою у справах дітей.

Висновок органу опіки та піклування оформляється на бланку державних адміністрацій районів, районів міст Києва і Севастополя, виконавчих органів міських чи районних у містах, сільських, селищних рад, підписується головою або заступником голови та скріплюється печаткою. Суд під час розгляду справ відповідно до п. 4 Постанови Пленуму Верховного Суду України від 30 березня 2007 року № 3 «Про практику застосування судами законодавства при розгляді справ про усиновлення і про позбавлення та поновлення батьківських прав» має перевірити, чи відповідає висновок органу опіки і піклування необхідним вимогам.

Таким чином, рішення (висновок) комісії з питань захисту прав дитини не є висновком органу опіки і піклування в розумінні статті 19 СК, який відповідно до вимог законодавства подається до суду в деяких категоріях спорів, які виникають з сімейних відносин.

2. Який орган опіки та піклування повинен надавати висновок про розв'язання спору щодо участі одного з батьків у вихованні дитини, визначення місця проживання дитини?

Відповідно до п. 72 Порядку для розв'язання спору, що виник між батьками, щодо визначення місця проживання дитини один із батьків подає службі у справах дітей за місцем проживання дитини заяву, копію паспорта, довідку з місця реєстрації (проживання), копію свідоцтва про укладення або розірвання шлюбу (у разі наявності), копію свідоцтва про народження дитини, довідку з місця навчання, виховання дитини, довідку про сплату аліментів (у разі наявності).

Якщо батьки дитини проживають у межах різних адміністративно-територіальних одиниць, той із батьків, який подав заяву про визначення місця проживання дитини з ним, звертається до служби у справах дітей за місцем свого проживання для здійснення обстеження його житлово-побутових умов та складення акта обстеження умов проживання. Зазначений акт передається заявником до служби у справах дітей за місцем проживання дитини, працівник якої проводить з ним бесіду. Після обстеження житлово-побутових умов, проведення бесіди з батьками та дитиною служба у справах дітей складає висновок про визначення місця проживання дитини і подає його органу опіки та піклування для прийняття відповідного рішення. Тобто висновок органу опіки та піклування про визначення місця проживання

дитини у разі, якщо батьки проживають у межах різних адміністративно-територіальних одиниць, може містити акти обстеження умов проживання обох батьків, складені службами у справах дітей за їх місцем проживання.

Відповідно до п. 73 Порядку у разі виникнення спору між батьками щодо участі у вихованні дитини один з батьків, що проживає окремо від дитини, подає службі у справах дітей за місцем проживання дитини заяву, копію паспорта, довідку з місця реєстрації (проживання), копію свідоцтва про укладення або розірвання шлюбу (у разі наявності), копію свідоцтва про народження дитини. Пунктом 74 Порядку передбачено, що під час розгляду судом спорів між батьками щодо виховання дитини районна, районна у містах Києві та Севастополі держадміністрація, виконавчий орган міської, районної у місті ради подає до суду письмовий висновок про способи участі одного з батьків у вихованні дитини, місце та час їх спілкування, складений на підставі відомостей, одержаних службою у справах дітей.

Таким чином, під час розгляду спорів щодо участі одного з батьків у вихованні дитини та про визначення місця проживання дитини до суду подається висновок органу опіки та піклування, складений за місцем проживання дитини.

3. Який орган опіки та піклування повинен надавати висновок про доцільність (недоцільність) позбавлення батьківських прав: за місцем проживання відповідача чи за місцем проживання дитини?

Положеннями п. 8 Порядку передбачено складання та подання до суду висновку органу опіки і піклування за місцем виявлення (проживання) дитини про доцільність (недоцільність) позбавлення батьків чи одного з них батьківських прав після відібрання такої дитини у батьків.

Результати системного аналізу зазначеного положення, а також пунктів 72–74 Порядку в частині визначення органу опіки та піклування, уповноваженого подавати до суду висновок про розв'язання спору між батьками, дозволяють зробити висновок, що саме орган опіки та піклування за місцем проживання дитини надає висновок під час вирішення судом позову про позбавлення батьківських прав.

У разі якщо є необхідність обстеження житлово-побутових умов відповідача за позовом про позбавлення батьківських прав, який проживає окремо від дитини у межах іншої адміністративно-територіальної одиниці,

акт обстеження складається службою у справах дітей за його місцем проживання та надсилається органу опіки та піклування за місцем проживання дитини для складення та подання до суду висновку про доцільність (недоцільність) позбавлення батьківських прав.

Заступник Голови

М. Червинська